

УДК:330.341.1:336.717.061

НЕТУДИХАТА К.Л., Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

Нетудихата Константин Леонтьевич – к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили.

Особливості розвитку банківсько-го кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні

Статтю присвячено теоретичному та емпіричному дослідженню особливостей розвитку банківського кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. Виявлено його основні тенденції та обґрунтовано перспективи.

The article is devoted to the empirical and theoretical research of peculiarities of bank credit's development in innovation and investment activity in Ukraine. Its main trends are revealed and prospects are considered.

Головною перешкодою досягнення стабільних та високих темпів економічного розвитку виступає брак фінансових ресурсів для підтримки інноваційної діяльності в країні. Банківський сектор виступає перспективним джерелом фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. Однак, загальні тенденції сучасного розвитку кредитних операцій вітчизняних банків свідчать про незначну роль банківського кредиту у її фінансовому забезпеченні.

Дослідженню теорії та практики банківського кредитування реального сектору сприяють праці вітчизняних вчених-економістів Гальчинського А.С., Гесця В.М., Кінаха А.К., Семиноженко В.П. [1], Дзюблюка О.В. [2], Крупки М.І. [3], Бажала Ю.М., Александрової В.П., Данько М.С. [4] та ін. Актуальним сьогодні залишається виявлення тенденцій та обґрунтування перспектив кредитуван-

ня комерційними банками інвестицій в інноваційну діяльність підприємств.

Мета даного дослідження полягає у виявленні основних тенденцій та обґрунтуванні перспектив банківського кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. Теоретична та методологічна основа роботи побудована на використанні наступних методів: діалектичного, економіко-статистичного, аналітичних порівнянь, аналізу та синтезу.

Інвестиції в інноваційний процес забезпечують структурну перебудову національної економіки на новій технологічній основі, що призводить до підвищення сукупної продуктивності ресурсів. З огляду на це зростає значення створення стимулів та нормативно-інституційних умов, які б активізували діяльність комерційних банків щодо інвестування ними фінансових ресурсів в інноваційні проекти.

До основних тенденцій, що відображають розвиток банківського кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств, можна віднести такі (за статистичним матеріалом [5,6,7]):

1. З кожним роком зростає кредитний обсяг фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності (див. табл.1). У період з 2000 по 2004 рік він збільшився в 7,8 раза.

Таблиця 1

Динаміка банківського кредитування, облікової ставки НБУ

Показники	2000	2002	2004
Кредитний обсяг фінансування інноваційної діяльності, млн. грн.	110,0	380,2	806,4
Кредити у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності, %	6,3	12,6	17,8
Облікова ставка НБУ, %	30,6	9,5	7,5
Частка довгострокових кредитів, %	17,9	28,1	54,2
Частка збиткових підприємств, %	37,7	38,8	34,0

Як видно з табл. 1, частка кредитів у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності протягом 2000-2004 років зросла на 11,5%. Проведений аналіз свідчить, що цьому сприяло: послідовне зниження облікової ставки (з 30,6% до 7,5%); зменшення кількості збиткових підприємств (з 37,7% до 34,0%); нарощення відповідної ресурсної бази довгострокового кредитування (з 17,9% до 54,2%).

2. В останні роки має місце тенденція до зростання кількості підприємств, що використовують банківський кредит як джерело фінансування власної інноваційно-інвестиційної діяльності. Якщо у 2000 році їх було 33 одиниці (1,9% від інноваційно-активних підприємств), то вже у 2004 – 81 (6%).

3. Позитивним явищем є наявність стійкої тенденції до зростання кредитування у галузі

промисловості з високою наукомісткістю, зокрема машинобудування. Однак кредитні можливості остання використовує слабо, відповідно питома вага у загальному обсязі кредитного фінансування інноваційної діяльності протягом 2002-2004 років впала з 42,1% до 25,7% (див. табл.2).

4. Продовжують зростати обсяги кредитних коштів, вкладених в інноваційну діяльність галузей з низькою наукомісткістю (добувна, целюлозно-паперова, хімічна та нафтохімічна, харчова промисловість та перероблення сільських продуктів, виробництво електроенергії, газу). Протягом 2002-2004 років вони зросли в 2,7 рази. Крім того, банківське кредитування інноваційної активності хімічної та нафтохімічної промисловості зросло в 14 разів.

Таблиця 2

Розподіл кредитного фінансування за галузями промисловості

Галузі промисловості	2002		2004	
	млн.грн.	%	млн.грн.	%
Добувна промисловість	59,0	15,5	6,8	0,8
Харчова промисловість та переробка сільських продуктів	113,0	29,7	175,1	21,7
Целюлозно-паперова промисловість	22,3	5,9	118,0	14,6
Хімічна та нафтохімічна промисловість	4,5	1,2	121,6	15,1
Машинобудування	160,2	42,1	207,5	25,7
Інші	21,2	5,6	177,4	22,1
Разом	380,2	100	806,4	100

Відповідно в перспективі стратегічні зміни у фінансово-кредитній політиці повинні бути спрямовані на диференціацію пільгового кредитування чи ставок рефінансування для галузей з різними рівнями технологічного розвитку.

5. Протягом 2000-2004 років зростає частка банківських кредитів на інноваційно-

інвестиційної діяльності крупних підприємств у 11,4 рази (у 2000 р. 50,7 млн. грн. проти 578,0 млн. грн. у 2004 р.). Це свідчить про початок фінансування комерційними банками крупних інноваційних проектів реального сектору економіки (див. табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл кредитного фінансування за чисельністю працюючих

Галузі промисловості	2000		2004	
	млн.грн.	%	млн.грн.	%
Менше 200	4,4	4,0	50,4	6,3
200-999	54,8	49,9	177,9	22,1
1000-4999	50,7	46,1	412,2	51,0
Більше 5000	0	0	165,8	20,6

Проте банківське кредитування в інноваційно-інвестиційну сферу останніми роками характеризувалося цілою низкою недоліків та проблем. Серед них, зокрема, такі: високі ризики, що випливають з самої природи інноваційно-інвестиційної діяльності та зумовлені загальною економічною нестабільністю, обтяженістю підприємств старими боргами; недосконала практика корпоративного управління; короткостроковість ресурсної бази і відсутність системних заходів щодо боротьби за довгі гроші; високі витрати діяльності вітчизняних комерційних банків; практика періодичних втручань політичних сил у діяльність банків, що перешкоджають приймати останнім господарські рішення на комерційних засадах; недостатня інституційна забезпеченість механізмів відчуження заставного майна та виконання договірних зобов'язань; недосконала методика ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, яка перешкоджає належній оцінці кредитних заявочок та вчасному виявленню проблемних позик.

Основним недоліком діяльності українських банків із погляду інвесторів залишаються високі кредитні ставки, які стримують інвестування інноваційної діяльності з банківських джерел [4]. З метою їх зменшення сьогодні потрібно реалізувати систему заходів зниження ризику кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності: організація державного страхування кредитів на інноваційні проекти; запровадження державних гарантій щодо стратегічного фінансування нововведень; утвердження державних дотацій процентних ставок за кредитами в інноваційні проекти; застосування довготермінового рефінансування НБУ комерційних банків з урахуванням наявності у позичальників високоєфективних та стратегічних інноваційних проектів. Крім того, потрібно зменшити “навантаження” на кредитні ставки за рахунок зниження ставки податку на ту частку прибутку банків, яка іде на фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності, подальше зниження норми обов'язкового резервування ресурсів.

Кредитування інноваційної діяльності може бути успішно реалізовано на основі використання різноманітних форм залучення до неї банківських кредитів, у тому числі національного банку, комерційних банків, міжнародних кредитів, кредитів

інвестиційних фінансових організацій, єврокредитів міжнародних банківських консорціумів та синдикатів, облігацій, позичок, лізингового кредиту та інші.

Для успішної реалізації потенціалу банківського сектору необхідним є подальший розвиток ринкової інфраструктури інноваційно-інвестиційної сфери. Він може відбуватися за наступними напрямками: інституційні перетворення інноваційної сфери з метою формування гнучкої системи взаємозв'язків між банківськими та промисловими структурами; використання комплексних фінансових інструментів, які дозволяють зменшити реальну процентну ставку за кредит шляхом оптимальної комбінації банківських фінансових продуктів; створення активно працюючої системи державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності, яка може бути реалізована шляхом виділення фінансових ресурсів, видачі гарантій, створення максимальної сприятливості зі сторони виконавчих органів влади та бюджетів всіх рівнів.

Отже, в результаті проведеного дослідження виявлено такі основні тенденції розвитку банківського кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств в Україні: зростають його обсяги, зокрема, у галузі промисловості з високою та низькою наукомісткістю, підвищується частка кредитів наданих крупним підприємствам. Основним недоліком діяльності українських банків залишаються високі кредитні ставки, які стримують інвестування інноваційної діяльності з банківських джерел. З метою їх зменшення вкрай необхідно реалізувати систему заходів зниження ризику кредитування інноваційно-інвестиційної діяльності.

Потенціал банківського сектору буде реалізовуватися разом з подальшим розвитком ринкової інфраструктури інноваційно-інвестиційної сфери. Напрямки її розвитку: інституційні перетворення інноваційної сфери; використання комплексних фінансових інструментів; створення активно працюючої системи державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності.

Подальше дослідження буде спрямовано на розробку комплексної стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
2. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Політграфкнига, 2000. – 512 с.
3. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів: ЛНУ, 2001. – 608 с.
4. Інноваційні фактори економічного зростання / Багал Ю.М., Александрова В.П., Данько М.С. та ін. – Київ: Інститут економічного прогнозування НАН України, 1999. – 52 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Стат. зб. / Держкомстат. – К., 2005. – С. 208-218.
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Стат. зб. / Держкомстат. – К., 2003. – С. 176-186.
7. Бюлетень Національного банку України. – 2005. – № 2. – С. 45.